

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Avaldamismärge:

Riigikohtu Kriminaalkollegium
otsus
algtekst
RT III 2001, 4, 42

3-1-1-116-00 Malle Eenmaa süüdistuses KrK § 164² lg 4 p 3 järgi

RIIGIKOHTU KRIMINAALKOLLEEGIUMI KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Tartus 26. jaanuaril 2001.a

3-1-1-116-00

Riigikohtu kriminaalkollegium koosseisus eesistuja Uno Lõhmus ja liikmed Lea Kivi ning Ott Järvesaar vaatas 19. detsembril 2000. a avalikul kohtuistungil kassatsiooni korras läbi kriminaalasja

Malle Eenmaa süüdistuses KrK § 164²lg 4 p 3 järgi.

Menetlusosalistena võtsid kohtuistungist osa riigiprokurör Piret Paukštys ja Malle Eenmaa kaitsja vandeadvokaat Aadu Luberg.

Asjaolud ja menetluse käik

1. Tallinna Linnakohtu 24. mai 2000. a otsusega tunnistati Malle Eenmaa süüdi KrK § 164²lg 4 p 3 järgi ning talle mõisteti karistuseks üks aasta ja kuus kuud vabadusekaotust poolkinnises vanglas ühes juhtival ametikohal töötamise õiguse äravõtmisega kolmeks aastaks. Kohtualuse vastu esitatud tsiviilhagi rahuldati ning Malle Eenmaalt mõisteti välja 29 505 000 krooni Maaelu Laenude Tagastamise Sihtasutuse kasuks.

2. Linnakohus tegi kindlaks, et Malle Eenmaa oli 19. aprillist 1996 kuni 29. augustini 1997 Põllumajanduse Ameerika Välisabi Fondi (edaspidi *fond*) nõukogu liige, kelleks ta nimetati põllumajandusministri 19. aprilli 1996. a käskkirjaga. Tema kohustuste hulka kuulus osalemine fondi juhtimises, selle vahendite sihipärase kasutamises ja nende sihipärase kasutamise eest vastutamises. Neid ülesandeid täites oli ta ametiisik KrK § 160 lg 2 ja korruptsioonivastase seaduse § 4 lg 2 p 15 tähenduses. Samal ajal töötas ta Virumaa Kommertspanga (alates 10. maist 1996. a Eesti Maapanga) juhatuse esimehe ametikohal ja oli Virumaa Kommertspanga (alates 10. maist 1996. a Eesti Maapanga) aktsionär. M. Eenmaa pani ajavahemikul 19. aprill 1996. a kuni 14. detsember 1996. a toime korruptiivse teo, mis seisnes alljärgnevas:

– 19. aprillil 1996. a osales M. Eenmaa korruptsioonivastase seaduse § 21 lg 1 ja lg 2 sätteid rikkudes fondi nõukogu otsuse tegemisel, millega anti nõusolek fondi vahendite kajastamiseks Virumaa Kommertspanga (alates 10. maist 1996. a Eesti Maapanga) bilansis esmaste omavahenditena. Selle otsuse tegemisel osaledes kasutas ta ära fondi nõukogu liikmete usaldust ning oma ametiseisundist tulenevat autoriteeti. Ta esitas fondi nõukogu liikmetele Virumaa Kommertspanga selgituse sihtsuunitlustega fondide kohta ja kinnitas fondi nõukogule, et fondi vahendite kajastamine Virumaa Kommertspanga omavahendites ei kahjusta fondi huve, ning varjas oma tegelikku huvi, milleks oli fondi raha loovutamine Virumaa Kommertspangale,

– 30. aprillil 1996. a korraldas M. Eenmaa fondist Virumaa Kommertspanga aadressil kirja väljastamise, milles anti Virumaa Kommertspangale õigus kasutada fondi raha omal äranägemisel. Fondi otsuse alusel kajastas Virumaa Kommertspank fondi vahendeid 29 705 000 krooni väärtuses oma bilansis esmaste omavahenditena, mille osas pangal puudus tagasimaksmise kohustus.

14. detsembril 1996. a kandis Eesti Maapank 29 705 000 krooni fondi kontolt Eesti Maapanga reservfondi kontole, mille tagajärjel fondi vahendid vähenesid nimetatud summa võrra.

Kirjeldatud tegevusega tekitas M. Eenmaa fondile suure varalise kahju, sest tema teo tagajärjel kaotas fond omandi rahalistele vahenditele summas 29 705 000 krooni. Teo eesmärgiks oli võimaldada M. Eenmaa poolt juhitud Virumaa Kommertspangal fondi vahendite panga omavahenditena kajastamise abil täita Eesti Panga poolt kehtestatud normatiive ning jätkata panga majandustegevust. Sellest tulenevalt jäi M. Eenmaale tekkimata kahju, mis oleks tekkinud tema omandis olnud 16 100 Eesti Maapanga aktsia nominaalväärtuse langemisega ning 38 500 krooni suuruse juhatuse esimehe kuupalga kaotamisega.

3. Tallinna Linnakohtu 24. mai 2000. a otsuse peale esitas apellatsioonkaebuse kohtualuse kaitsja vandeadvokaat Aadu Luberg. Kaitsja taotles Tallinna Linnakohtu otsuse tühistamist ning kaitsealuse õigeks mõistmist.

4. Tallinna Ringkonnakohus rahuldab 12. septembri 2000. a otsusega apellatsioonkaebuse: tühistas Tallinna Linnakohtu süüdimõistva otsuse ja mõistis M. Eenmaa õigeks.

Ringkonnakohus märkis, et süüdistuse ja linnakohtu otsuse kohaselt seisnes M. Eenmaa osalemine fondi nõukogu 19. aprillil 1996. a otsuse langetamisel nõukogu liikmetele Virumaa Kommertspanga selgituste esitamises ning kinnitamisega, et fondi vahendite kajastamine Virumaa Kommertspanga omavahendites ei kahjusta fondi huve. Kohtuotsuse kohaselt ei oleks fondi nõukogu ilma M. Eenmaa poolse veenmiseta otsust fondi vahendite kajastamiseks Virumaa Kommertspanga omavahenditena teinud.

Kohtukolleegiumi arvates on seadusandja mõistnud otsuse langetamisel osalemise all korruptsioonivastase seaduse § 21 tähenduses otsuse vastuvõtmisel hääletamist. Sellist tegevust ei ole aga süüdistuses kohtualusele inkrimineeritud. Kohtukolleegium pidas tõendatuks, et M. Eenmaa osales fondi nõukogu istungil 19. aprillil 1996. a, kuid leidis, et kriminaalasjas ei ole kogutud tõendeid, mille alusel oleks võimalik järeldada, et M. Eenmaa võttis osa hääletamisest ning seega ka otsuse langetamisest. Ringkonnakohus ei nõustunud prokuröri väitega, et kohtualuse hääletamine otsuse vastuvõtmiseks on tõendatud, sest nõukogu istungi protokollist ei nähtu, et ta oleks ennast taandanud.

Kohtukolleegium rõhutas, et kohtualusele esitatud süüdistus korruptsioonis põhines fondi nõukogu 19. aprillil 1996. a otsuse ja fondile kahju tekitamise vahelise põhjusliku seose olemasolul. Sellest tulenevalt pidas kolleegium esitatud süüdistuse äralangemise aluseks ainult seda, et tõendamist ei olnud leidnud kohtualuse osalemine nõukogu otsuse langetamisel.

Ringkonnakohus asus ka seisukohale, et fondi nõukogu 19. aprillil 1996. a otsuse ja riigile tekitatud materiaalse kahju vahel puudus vahetu põhjuslik seos, sest nõukogu otsus väljendas vaid nõusolekut kirjendada fondi vahendeid panga bilansis omakapitali real. Otsus ei saanud seetõttu olla aluseks 14. detsembri 1996. a memoriaalorderile nr 1, millega pank, rikkudes põhiseaduse §-s 32 ja krediitiasutuste seaduse § 47 lg-s 3 sätestatud, kandis fondi vahendite kogu saldo fondi kontolt Eesti Maapanga reservfondi kontole. Kuna fondi nõukogu otsuse alusel koostatud kiri ei andnud küllaldast alust fondi vahendite kajastamiseks panga bilansis, siis ei saanud nõukogu otsus kohtukolleegiumi arvates olla põhjuslikus seoses M. Eenmaale kahju tekkimata jäämisega, rääkimata otsuse seosest panga poolt 29 705 000 krooni kandmisega reservfondi kontole.

Kohtukolleegium pidas alusetuks süüdistuse osa, mille kohaselt M. Eenmaa poolt toimepandud korruptiivne tegu seisnes ka selles, et ta korraldas 30. aprillil 1996. a fondist Virumaa Kommertspangale kirja väljastamise, millega anti Virumaa Kommertspangale õigus kasutada fondi raha oma äranägemise järgi. Kolleegium juhtis tähelepanu, et kiri oli allkirjastatud fondi nõukogu esimehe I. Norvaiši poolt, kes vastutas isiklikult allkirjastatu eest. Ringkonnakohtul ei olnud andmed selle kohta, et I. Norvaiš oleks kirjale alla kirjutanud sunni, ähvardamise, teenistusliku või muu sõltuvuse mõjul või et I. Norvaiš ei saanud oma tegevusest aru.

Ringkonnakohus jõudis järeldusele, et fond kaotas oma vahendid Maapanga pankroti tõttu ning seetõttu ei saanud M. Eenmaa käitumine põhjustada süüdistuses märgitud kahju. Vastavalt fondi ja Eesti Maapanga vahel 11. märtsil 1997. a sõlmitud lepingule kohustus pank fondi vahendid fondile tagastama kümne aasta jooksul. Põllumajandusministri 29. augusti 1997. a käskkirjaga fond likvideeriti ja tema varad ning õigused, sh nõudeõigus Eesti Maapanga vastu, anti üle Maaelu Laenude Tagamise Sihtasutusele. Pankrotieelselt tegi Eesti Maapank nimetatud lepingu alusel esimese tagasimakse 200 000 krooni suuruses summas. Pankrotieelse seisuga kuulus sihtasutusele seega nõudeõigus Eesti Maapanga vastu summas 29 505 000 krooni, mille tunnustamist on sihtasutus kriminaaltoimiku materjalidest nähtuvalt hilisema pankrotimenetluse käigus ka taotlenud.

5. Tallinna Ringkonnakohtu 12. septembri 2000. a otsuse peale esitas riigiprokurör kassatsiooniprotesti. Protestis palub kassaator ringkonnakohtu otsus tühistada ning saata kriminaalasi uueks sisuliseks läbivaatamiseks Tallinna Ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Menetlus Riigikohtus

Protsessialiste põhjendused

6. Riigiprokurör leiab, et ringkonnakohus ei ole otsuses motiveerinud, millele tuginedes kohtukolleegium ei pea tõendatuks M. Eenmaa osalemist fondi nõukogu otsuse langetamisel, s.o hääletamisel ning miks ta jätab arvestamata fondi nõukogu koosoleku protokollist ning tunnistajate T. Palgi ja I. Norvaiši ütlused ning sisuliselt lähtub vaid süüdimõistetute ütlustest, kes hääletamisel osalemist eitab.

Ringkonnakohus on jätnud motiveerimata, millele tugineb järeldus, et süüdimõistetute osales fondi nõukogu koosolekul panga esindajana, mitte fondi nõukogu liikmena.

Kassaator osundab AKKS § 29 lg-le 4, mille kohaselt peavad ringkonnakohtu otsuse motiveerivas osas olema märgitud motiivid, millega kohus on ühed või teised tõendid tagasi lükanud, ja Riigikohtu otsusele nr 3-1-1-34-98 T.T. süüdistusasjas, milles on väljendatud kohtupraktika seisukoht, et kui erinevad kohtud hindavad tõendeid nii erinevalt, et ühel juhul mõistetakse nende tõendite alusel kohtualune temale inkrimineeritud kuriteos süüdi ning teisel juhul nendesamade tõendite alusel õigeks, siis peavad kohtud eriti hoolikalt täitma kriminaalalaja arutamise igakülguse, täielikkuse ja objektiivsuse nõuet.

Kassaator peab kriminaalasja materjalidega vastuolus olevaks ringkonnakohtu otsuses märgitud, et M. Eenmaa ei ole inkrimineeritud 19. aprillil toimunud fondi nõukogu koosolekul otsuse tegemisel osalemist, s.o hääletamist.

Ringkonnakohtu järeldus selle kohta, et 19. aprillil 1996. a fondi nõukogu poolt vastuvõetud otsus ei ole põhjuslikus seoses riigile tekitatud kahjuga 29 705 000 krooni suuruses summas, ei ole vastavuses faktiliste asjaoludega, mistõttu ringkonnakohus on ebaõigesti kohaldanud kriminaalseadust.

Kassatsioonprotesti kohaselt on ringkonnakohtu järeldused vastuolus raamatupidamise seaduse § 3 p-ga 3, krediitiasutuste seaduse § 37 lg-ga 2 ning Eesti Panga presidendi 12. detsembri 1995. a määrusega nr 34 «Krediitiasutuste usaldusnormatiivid» kinnitatud krediitiasutuste omavahendite ja kapitali adekvaatsuse aruande juhendi punktiga 2. Nendest õigusaktidest tulenevalt saab omavahenditena kajastada vaid äriühingule kuuluvat vara ning seetõttu tähendas fondi nõukogu otsus õiguslikult oma rahalistest vahenditest loobumist panga kasuks. Seda seisukohta kinnitab kassaatori arvates ka fondi nõukogu 30. aprilli 1996. a kiri ning Eesti Maapanga 14. detsembri 1996. a memoriaalorder, millest nähtub, et fondi vahendite reservkapitali kandmise aluseks olid fondi kirjad.

Kassatsioonprotesti kohaselt ei oma õiguslikku tähendust ringkonnakohtu otsuses nimetatud asjaolu, et fondi raha oli välja laenatud. Fond oli oma raha kaotanud ning väljalaenatud summade tagasisaamise õigus läks üle uuele omanikule – Eesti Maapangale. Sellest tulenevalt ei nõustu kassaator kohtukolleegiumiga ka selles, et fond sai kahju Eesti Maapanga pankroti tõttu. Kassaator rõhutab, et kahju tekkis fondile 14. detsembril 1996. a, kui Eesti Maapank kandis fondi vahendid oma reservkapitali.

7.M. Eenmaa kaitsja esitas kassatsioonprotestile kirjalikud vastuväited. Kaitsja leiab, et kohus on põhjendanud, miks olemasolevatest tõenditest ei nähtu M. Eenmaa osalemine hääletamisel ja miks ei ole võimalik koguda täiendavaid tõendeid. Ta peab vääraks ka protesti väidet, et raha sai panga omandiks alles pärast kandmist omakapitali. Omandiõigus rahale kui liigitunnustega varale läks fondilt pangale üle selle esmasel paigutamisel panka ja fondile jäi nõudeõigus sellele varale.

8.Riigikohtu istungil jäid prokurör ja kaitsja oma väidete juurde.

Kohtukolleegiumi seisukoht

9.Riigikohtu arvates kuulub ringkonnakohtu otsus tühistamisele kriminaalmenetluse seaduse olulise rikkumise ja kriminaalseaduse ebaõige kohaldamise tõttu.

I

10.Seaduse ettekirjutuse kohaselt peab esimese astme kohus kohtuotsuse kirjeldav-motiveerivas osas muu hulgas näitama kohtulikul uurimisel kindlakstehtud asjaolud ja tõendid, mille põhjal kohus need asjaolud loeb tuvastatuks, ja motiivid, miks kohus rajab oma otsuse nimelt nendele tõenditele ning loeb mitteusaldusväärseks muud kriminaalasjas leiduvad tõendid (KrMK § 274 p-d 2 ja 3). Ringkonnakohtule, kes vaatab kriminaalasja läbi apellatsioonkaebuse või -protesti alusel, paneb samasuguse kohustuse AKKS § 29 lg 4. Motiivide puudumine kohtuotsuses on AKKS § 39 lg 3 p 7 kohaselt kriminaalmenetluse seaduse oluline rikkumine, mis on kohtuotsuse tühistamise aluseks (AKKS § 64 p 1). Motiivide puudumise tõttu ei saa kõrgemalseisev kohus otsustada kaebuse või protesti ja vaidlustatud kohtuotsuse põhjendatuse üle ega kontrollida, kas kohus on järginud kriminaalasja arutamise igakülguse, täielikkuse ja objektiivsuse nõuet. Motiivid on eriti olulised neil juhtudel, kui erinevad kohtud on hinnanud tõendeid sedavõrd erinevalt, et ühel juhul mõistetakse nende tõendite alusel kohtualune kuriteos süüdi ja teisel juhul samade tõendite alusel õigeaks (vt kriminaalkolleegiumi 3. märtsi 1998. a otsus T.T. süüdistuses KrK § 107 lg 2 p 1 järgi –RT III 1998, 12, 130).

Ka käesolevas asjas on linnakohus ja ringkonnakohus samade tõendite põhjal jõudnud asja tehilolude suhtes erinevatele järeldustele. Esimese astme kohus pidas tõendatuks, et M. Eenmaa viibis 19.04.96. a fondi nõukogu koosolekul ja osales sellel aktiivselt. Linnakohus viitab muu hulgas tunnistajatele I. Norvaišile ja T. Palgile, kelle kohtuistungil protokollitud ütluste kohaselt hääletas M. Eenmaa otsuse poolt (III kd tl 50 ja 51). Otsusest nähtub, et linnakohus pidas neid ütlusi usaldusväärseks seetõttu, et need olid kooskõlas teiste tõenditega. Nii teatas Virumaa Kommertspank juba 14.03.1996. a kirjaga, millele on alla kirjutatud M. Eenmaa ise, fondi nõukogu esimehele I. Norvaišile, et panga juhatus on nimetanud fondi juhatusse M. Eenmaa (III kd tl 18). Põllumajandusministri käskkiri M. Eenmaa nimetamiseks fondi nõukogu liikmeks kannab 19.04.96. a kuupäeva ja samal päeval toimunud nõukogu istungi protokollis on kohalolijana märgitud ka kohtualune (III kd tl 25).

Ringkonnakohus kirjutab otsuses, et ei ole kogutud tõendeid, mis annaksid alust järeldada, et M. Eenmaa oleks osa võtnud välisabi fondi nõukogus hääletamisest 19. aprillil 1996 ja seega ka otsuse langetamisest. Taoline väide eeldanuks, et ringkonnakohus esitab otsuses põhjendused, miks lükkab ta tagasi need tõendid, millel põhines esimese astme kohtu vastupidine järeldus. Ringkonnakohus tunnistajate ütlusi vahetult ei kontrollinud ega esitanud ka põhjust, miks ei saa asja tehilolude kindlakstegemisel neid tõendeid arvestada. Hinnangu andmata jätmine tunnistajate ütlustele ja ülalnimetatud dokumentidele ei sisenda veendumust kohtuotsuse õigsuses. Riigikohus leiab seetõttu, et ringkonnakohus on oluliselt rikkunud kriminaalmenetluse seadust.

II

11. Asudes vaagima kriminaalseaduse kohaldamise õigsust, märgib Riigikohus kõigepealt, et ringkonnakohus on ülemäärast tähtsust omistanud küsimusele, kas M. Eenmaa hääletas või ei hääletanud otsuse poolt lubada fondi vahendeid kajastada Virumaa Kommertspanga bilansis omakapitalina, ja vaadelnud teo ja tagajärje põhjuslikku seost vaid fondi nõukogu 19. aprilli 1996. a otsuse ja fondile tekkinud kahju suhtena.

Korruptsioonivastase seaduse (jõustunud 20.02.1995 – RT I 1995, 14, 170) §-s 5 ja KrK § 164²lg-s 1 antud korruptiivse teo legaalfiniitioonist tuleneb, et korruptiivne tegu võib seisneda ja enamasti seisnebki mitmes käitumisaktis. Need käitumisaktid oma kogumis moodustavad tegevuse, mis koos kriminaalseaduses kirjeldatud tagajärjega on isiku kriminaalvastutuse vajalikeks tingimusteks. Kui kriminaalasjas tõendamist leidnud faktiliste asjaolude põhjal võib järeldada, et ilma ametiisiku aktiivse tegetsemiseta ei oleks otsust vastu võetud, siis ei oma tähtsust, kas isik ise hääletas või mitte. Kriminaalvastutuse seisukohast on oluline, et isiku tegevus oli suunatud ja viis otsuse tegemisele, kusjuures isik kasutas oma ametikohast või ametiseisundist tulenevat autoriteeti. Huvide konflikti tekkimiseks korruptsioonivastase seaduse § 21 lg 1 tähenduses piisab osalemisest sellise otsuse langetamises, mis otseselt või oluliselt mõjutab tema enda või juriidilise isiku majanduslikke huve, milles ta ise on osanik või juhtkonna liige. Samasugune huvide konflikt tekib ka siis, kui isiku tahe ja tegevus on suunatud sellise otsuse tegemisele ja ta oma tegevusega ka saavutab soovitud otsuse.

Linnakohus ja ringkonnakohus tuvastasid, et omakapitali suurus tekitas Virumaa Kommertspanga juhtidele muret ja nad otsisid võimalusi selle kapitali suurendamiseks. M. Eenmaa viis fondi nõukogu esimehe I. Norvaišiga kokku K. Veiper, kes viimast tundis. M. Eenmaa avaldas soovi, et fondi vahendeid kaasataks panga omakapitali. Panga taotlusel arutas fondi nõukogu 19.04.1996. a fondi raha kasutamist Virumaa Kommertspanga omavahenditena ja arutelul osales aktiivselt M. Eenmaa, kes tunnustajate ütluste kohaselt veenis nõukogu liikmeid pangale soodsat otsust tegema. Samal päeval saatis fond pangale kirja, kus väljendatakse nõusolekut fondi vahendite kajastamiseks panga omavahenditena. 30. aprillil saatis aga fondi nõukogu esimees I. Norvaiš M. Eenmaa soovil pangale kirja, milles ta kinnitab, et pangal on õigus kasutada fondi raha oma äranägemise järgi. Nende faktide põhjal tulnuks kohtul otsustada, kas M. Eenmaa tegevusega, kes oli ühtaegu Virumaa Kommertspanga juhatuse esimees ja fondi nõukogu liige, oleks fondi nõukogu vastu võtnud otsust ja koostanud 30.04.1996. a kirja, millega muudeti fondi raha õiguslikku režiimi.

12. On tõsi, et fondi nõukogus 19. aprillil 1996 vastuvõetud kollegiaalne otsus «lubada Fondi vahendeid kajastada panga bilansis I astme omakapitalina» ja 30. aprilli 1996. a kirjaga Virumaa Kommertspanga antud õigus kasutada fondi raha oma äranägemise järgi olid vastuolus Ameerika Ühendriikide ja Eesti Vabariigi valitsuste vahel 1991. aastal sõlmitud põllumajandussaaduste (kaupade) välisannetuste kokkuleppe lisa A punktiga 6, kus sätestatakse, et raha tuleb kasutada sihtfondi moodustamiseks, mida kasutatakse laenuressursina ja krediidi soodustusena teraviljamajanduse arendamiseks, ja fondi põhikirja samasisulise punktiga 8. Kuigi uurija keeldus otsuse teinud fondi nõukogu liikmete vastutusele võtmisest KrK §-de 161 ja 164²järgi, ei välista see asjaolu iseenesest M. Eenmaa vastutust, kui tema teos tuvastatakse kuriteo koosseis. Küll võib kohus tsiviilhagi otsustamisel arvestada fondi nõukogu liikmete käitumist.

13. Riigikohus ei soostu ka ringkonnakohtu järeldusega, et fondi nõukogu otsuse ja riigile tekitatud kahju vahel puudub põhjuslik seos, ega kaitsja väitega, et fondi nõukogu otsusega ei tekitatud fondile kahju, sest omandiõigus rahale läks fondilt pangale üle juba selle esmasel paigutamisel panka.

Omandiõigus rahale kui liigitunnustega varale läheb pangale tõepoolest üle nii siis, kui isik paigutab raha pangavarvele, kui ka siis, kui raha antakse krediitiasutuse omavahendite suurendamiseks. Erinevus seisneb krediitiasutuse õigusliku võimu ulatuses vara kasutada ja kasutada. Vastavalt krediitiasutuste seaduse [jõustus 20.01.1995 (RT I 1995, 4, 36) ja kehtis kuni 01.07.1999] § 37 lg-le 2 kuuluvad krediitiasutuste omavahendite hulka 1) sissemakstud aktsiakapital; 2) reservkapital; 3) auditeeritud kasum (kahjum) ja 4) allutatud võlakohustuste kaudu kaasatud kapital. Omavahendid peavad tagama krediitiasutuse usaldusväärsuse ja klientide huvide kaitse. Seetõttu on krediitiasutusel võimalik kasutada omavahendeid kohe ja piiramatult riskide ja kahjude katmiseks, mis sisuliselt tähendab panga õigust vara vallata, kasutada ja kasutada ehk täielikku võimu selle vara üle. Pankroti korral rahuldatakse panga omavahenditesse vara paigutanud isiku nõue pärast võlausaldajate nõuete rahuldamist, mistõttu võimalus vara tagasi saada on sellel isikul väiksem kui võlausaldajal. Kui isik hoiab raha pangakontol, säilib konto valdajal konto kasutamiseõigus ja pankrotist tingitud kahju on väiksem.

19. aprillil 1996 võttis fondi nõukogu vastu otsuse lubada kajastada «fondi vahendeid panga bilansis I astme omakapitalina», kuid jättis täpsustamata, millise krediitiasutuse seaduse § 37 lg-s 2 nimetatud omavahendina seda raha kasutada. 30. aprilli kirjas andis fond pangale vabad käed, sest lubas kasutada raha oma äranägemise järgi. Alles 11. märtsil 1997 sõlmisid fond ja pank lepingu, et taastada fondi vahendid 2007. aasta lõpuks.

Riigikohus on seisukohal, et asjas ei oma tähtsust, kas raamatupidamislikke kandeid oli võimalik teha fondi nõukogu otsuse põhjal 19. aprillil 1996 koostatud või 30. aprillil 1996. a täiendava kirja alusel. Kahju tekitati fondi nõukogu otsuse vastuvõtmisega, millega anti põhimõtteline nõusolek kajastada fondi vahendeid Virumaa Kommertspanga omavahenditena, mida sai kasutada ja hiljem kasutatigi panga riskide ja kahjude katmiseks.

14. Riigikohus ei soostu väitega, et väidetav kahju ei tekkinud riigil, vaid fondil kui iseseisval juriidilisel isikul. Kuna fondi asutajaks oli Eesti valitsusasutus ja fondi tuluks oli Ameerika Ühendriikide valitsuse poolt Eesti Vabariigi valitsusele annetatud kaupade müügist laekunud, seega riikidevahelise kokkuleppe alusel üleantud raha, siis sellise vara kulutamise tekitatud kahju saab kriminaalõiguslikult hinnata riigile tekitatud kahjuna.

Eelkäsitlenuil kaalutlustel jõudis Riigikohus järeldusele, et ringkonnakohtu otsus tuleb tühistada.

Juhindudes AKKS § 63 p-st 2, § 65 lg-st 3 ja § 64 p-dest 1 ja 2, Riigikohtu kriminaalkolleegium otsustas:

1.Tühistada Tallinna Ringkonnakohtu 12. septembri 2000. a otsus Malle Eenmaa süüdistusasjas ja saata kriminaalasi uueks läbivaatamiseks Tallinna Ringkonnakohtule.

2.Prokuröri kassatsioonprotest rahuldada.

Otsus jõustub 26. jaanuaril 2001. a ega kuulu edasikaebamisele.

Eesistuja

Uno LÕHMUS

Liikmed

Lea KIVI

Ott JÄRVESAAR